

BULETIN

eugenic și biopolitic

Vol. II.

Iunie 1928.

No. 6.

BCU Cluj / Central * University Library Cluj

- VAL. PUȘCARIU:**   **Selecția naturală și civilizația.**
- M. ZOLOG:**   **Corelația între inteligență și talent.**
- Dr. G. PREDA:**   **Câteva însemnări care privesc igiena, profilaxia și educația psihică în viața socială.**
- Dr. G. PREDA:**   **Câteva din mijloacele de igienă și profilaxie psihică care ne sunt impuse de principiile moderne ale unei organizări sociale.**
- L. DANIELLO:**   **Combaterea bolilor sociale în mediu rural.**
- Dr. AUREL VOINA:** **Anchetele sanitare.**
- V. MANUIĂ:**   **Situația femeii în societatea modernă și feminismul.**

Selecția naturală și civilizația.

Evoluția pe care au urmat-o rasele omenești dela apariția lor pe pământ și până astăzi, arată că starea de sălbătăcie sau de civilizație a însemnat un factor hotărâtor în acțiunea selecțiunii naturale.

Fără îndoială că valoarea selecției naturale s'a diminuat pe măsură ce civilizația a pus la îndemâna omului o seamă de mijloace care să-i permită a reacționa cu folos împotriva neprielniceii mediului sau semenilor înconjurători.

Succesul omului în înlăturarea diferitelor boale e una din cele mai bune dovezi în această privință. S'a observat de altfel că e o strânsă legătură între acțiunea selecției naturale și gradul de civilizație sau starea socială a unui popor.

Analizând buletinul de naștere al diferitelor popoare vom observa în adevăr o mare natalitate la popoarele mai înapoiate ca cultură: Bulgaria, Rusia 44‰ în timp ce Elveția n'are decât 23.1‰, Belgia 22.6‰ și Franța 19‰.

În același timp însă datorită procentului mare de mortalitate în perioada infantilă, deci la popoarele inculte, creșterea populației e relativ cu mult mai redusă decât apare la prima examinare a buletinului de nașteri. Fapt, ce iese de altfel în evidență și în țara noastră care deși vine a 2^a pe tabloul procentual de natalitate, are totuși o creștere de populație destul de redusă, din cauza marelui mortalități în perioada infantilă.

În Statele Unite, Franța, Anglia, s'a studiat de aproape problema natalității din punct de vedere al selecționării speciei, stabilindu-se diferite tablouri și grafice asupra acțiunii de selecționare a speciei după munca sau ocupația socială a individului. S'a dovedit în general că procentul cel mai mare de natalitate îl dau clasele sărace.

Așa de exemplu, făcându-se o statistică a populației din Paris — cuprinsă între vârsta de 15 și 50 de ani — s'a găsit următorul număr de nașteri la 1000 oameni de diferite condiții sociale:

Foarte săraci	108
Săraci	99
Cu un trai satisfăcător	72
Cu un trai bun	65
Bogați	53
Foarte bogați	35

J. Bertillon¹⁾ a ajuns la date similare, analizând procentul

¹⁾ După *Newshome and Stevenson, The Declin of Human Fertility, London 1906.*

de nașteri după starea economică a diferitelor cartiere din marile orașe europene :

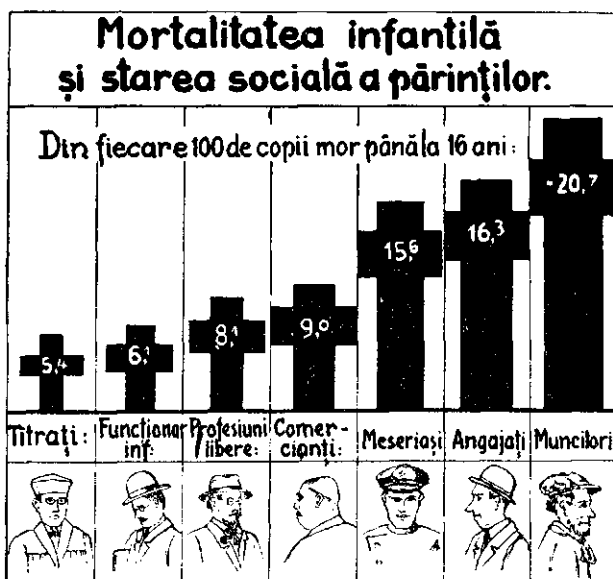
	Berlin	Viena	Londra
Cartiere foarte sărace	157	200	147
„ sărace	129	164	140
„ confortabile	114	155	107
„ foarte confortabile	96	153	107
„ bogate	63	107	87
„ foarte bogate	47	81	63
Media	102	153	109.

O corelație asemănătoare găsește și *David Ileron*, între procentul de nașteri din diferitele cartiere ale Londrei și starea lor socială și economică.

În Olanda *S. R. Steinmetz* stabilește pentru Olanda un interesant tablou al natalității după ocupații. În frunte stau mecanicii și preoții cu câte 5 copii de familie, urmând în ordine decrescândă :

Artiștii	4:30
Comercianții	4:27
Funcționari de stat	4:00
Profesori universitari (în afară cei de dela teologie)	3:50

O imagine din cele mai plastice ne-o dă apoi figura de mai jos în care se poate vedea raportul ce există între mortalitate și diferitele ocupațiuni²⁾.

²⁾ După Dresel și Fries.

O însemnată diminuare a procentului natalității se observă la populația orașelor față de cea a satelor; dacă disproporția numerică dintre aceste două populații nu se mărește prea mult, acest fapt se datorește — cum am amintit mai sus — marelui procent de mortalitate al copiilor la sate. Nu trebuie trecut deasemenea cu vederea că fecunditatea e în legătură cu longevitatea, constatare care se verifică și prin numărul cel mare de centenari ce-l au popoarele prolifiche care trăiesc la țară (Bulgaria, România).

* * *

Am arătat într'un articol anterior³⁾ că deși evoluția omului s'a realizat fără participarea conștiinței umane, judecând după dispariția raselor primitive în fața celor mai cultivate, principiul eliminării celui neapt și al supraviețuirii celui mai bine înzestrat a jucat un rol foarte însemnat în această evoluție.

Nu e desigur așa de ușor să călăuzești astăzi evoluția omului, aplicând metodele de selecție din lumea animală și vegetală, mai ales că chiar aplicând aceste metode ele se rezumă numai la selecție.

Oamenii n'au făcut mari progrese în ameliorarea rasei lor, fiindcă „au violat cu persistență legile cele mai elementare“ ale evoluției (Conklin⁴⁾).

Și cu cât civilizația a înaintat cu atât această selecție naturală a fost redusă în eficacitatea ei, până în a fi înlăturată, așa că astăzi asistăm la o amestecătura a elementelor cele mai bune cu cele mai rele, cele de a doua categorie având șansă egală dacă nu și superioară în lupta pentru viață, față de cea dintâiu.

Nu putem arăta mai bine cauzele pentru care ameliorarea rasei umane a întâmpinat atâtea greutăți, decât citând în întregime pasajul cu care Conklin sfârșește unul din capitolele minunatei sale cărți „Ereditatea și mediul“.

„Greșala (omenirei) n'a fost neutralizarea acțiunii selecției naturale, păstrând pe cel slab și incapabil, căci ar fi fost imposibil unor oameni civilizați să se poarte altfel; greșala a fost însă lipsa unei selecții artificiale inteligente, care să fie locul celei naturale. Spițele cele mai rele se perpetuiază din motivul sentimental al respectării drepturilor individuale, chiar când acestea se opun binelui societății.

³⁾ Vezi Nr. 5 al Buletinului eugenic și biopolitic pag. 120, 130.

⁴⁾ L'Hérédité et le milieu pag. 238.

Statul și Biserica dau amândouă consimțământul și binecuvântarea pentru căsătoria și propagarea idioților, bolnavilor, neputincioșilor, nebunilor și depravaților; în timp ce anumite spițe din cele mai bine înzestrate de la natură s'au stins în urma celibatului forțat la care au fost supuse de anumite ordine religioase. Războaiele aproape neîncetate au făcut să curgă sângele cel mai bun al celor ce scăpaseră de mănăstire; desfrâul, sterilitatea voluntară, vițiurile, bolile și nefecunditatea care rezultă din ele au complectat restul.“

Val. Pușcariu.

Corelația între inteligență și talent.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Diferitele procedee pentru determinarea capacității intelectuale nu măsură inteligența ca atare, în mod direct, ci numai în mod indirect se trag concluzii asupra capacității intelectuale, după manifestările ei. Inteligența ca atare nu este ceva ce se poate precis defini, cu atât mai puțin se poate în mod direct precis măsura. Cele mai multe definiții ale inteligenței sunt incomplete, iar unele prin natura lor metafizică sunt chiar confuze. Ajungându-se însă la concluzia, că inteligența se poate măsura numai prin produsul ei, preocupările pentru definiția inteligenței încă a luat o nouă direcție, aceea de a examina și de a aprecia elementele unei producțiuni adecvate, făcută între anumite condițiuni experimentale.

Binet din cercetările lui experimentale deduce că persoanele capabile de o producțiune adecvată prezintă 3 însușiri caracteristice: 1. facultatea de a lua și de a menține o anumită direcție; 2. facultatea de a adapta atitudinea potrivită pentru obținerea rezultatului dorit; 3. facultatea de auto-criticism.

Amiba unicelulară este capabilă numai de două manifestări dacă este stimulată: de a se contracta ori extinde. Omul, ca extrem opus pe scara vițiuitorilor, fiind ființa cea mai complexă, este capabil de nenumărate diferite manifestări, reacționând la nenumărate situații și stimulente. Psihologii observând diferite persoane în condițiuni experimentale de laborator au găsit, că una și aceeași persoană nu reacționează cu aceeași promptitudine față de diferite stimulente. Așa de ex. una și aceeași

persoană poate da o producțiune peste medie în calculații și alta sub medie când este vorba de a găsi cuvintele cu sens opus unor cuvinte spuse de experimentator. Aceste observațiuni au fost imboldul unor îndelungate studii în cece privește corelația între diferite manifestări psihice. Ca rezultat al acestor cercetări unii psihologi susțin, că nu ar exista o corelație pozitivă între diferitele manifestări psihice și prin urmare noi nu avem dreptul de a vorbi de o *intelligență* ci de *inteligențe*. Alții susțin, că există o atare corelație pozitivă și prin urmare putem vorbi de o *intelligență generală*. Ultima părere este mai mult acceptată.

De fapt o persoană poate reacționa mai prompt și mai adecvat într'o direcție ca în alta. Dar și dacă nu există o corelație perfectă între rezultate obținute una pozitivă totuși există în sensul, că devierea de la medie, deși în proporții deosebite, se face în aceeași direcție. Artistul, constructorul, investatorul adevărat este totodată și de o *intelligență* superioară, deși nivelul acestor capacități nu trebuie să fie același. Acest fapt ne îndreptățește deci să vorbim de o singură *intelligență generală*.

Cu privire la o capacitate însă cineva poate se deviaze cu mult mai mult, ca în altele, deși în același direcție. Uneori chiar poate cineva să fie cu mult sub medie în unele direcții și cu mult peste medie într'o anumită calitate. Aceste capacități unilaterale, cari nu stau în corelație cu celelalte, se numesc *talente speciale*. Astfel de talente disproporționate, cari proimînă dintre celelalte calități sunt de ex. adeseori talentul muzical, de desemn, mecanic etc.

Aceste capacități disociate ale *intelligenței* generale, aceste talente speciale au fost subiectul multor cercetări experimentale și speculațiuni filosofice. O explicație precisă nici azi nu le putem da. După unii psihologi lipsa de corelație între aceste talente speciale și *intelligența* generală se datorește faptului că ele depind mai mult de anumite structuri anatomice cu centrul extracortical. Funcțiunile mintale depind relativ puțin de unele organe speciale cum sunt ochii, urechile etc., ci mai mult de sensibilitatea și integritatea neuronilor corticali și prin urmare sunt în corelație una cu cealaltă, constituind la-olaltă cece se numește *intelligența* generală. Acele funcțiuni însă, cari depind mai mult de structuri anatomice speciale, cari nu-și au centrul în scoarță, pot varia mai mult una față de cealaltă și față de *intelligența* generală. Așa capacitatea muzicală, mecanică etc., la cari sunt angajate organe speciale, ca ochii, urechile etc., și cari prin urmare sunt funcțiuni datorite în primul rând unor structuri anatomice speciale și numai în al doilea rând cortexului, pe cum este și de așteptat se pot abate mult de la *intelligența* generală.

Analizând talente muzicale s'a observat că la calitatea producțiunii muzicale contribuie o mare varietate de funcțiuni parțiale, cari s'au clasificat în 3 categorii: 1. funcțiuni auditive angajate în perceperea sunetelor muzicale, 2. funcțiuni motrice, an-

gajate în executarea sunetelor muzicale și 3. funcțiuni intelectuale angajate în interpretarea muzicii și crearea melodiilor noi. Prin urmare va deveni artist celebru numai acela care posedă toate aceste 3 categorii de funcțiuni.

Cercetările lui *Seashore* relativ la sensitivitatea muzicală arată că aceasta sensitivitate (adică unul din elementele necesare pentru o producțiune muzicală perfectă) nu este în corelație cu inteligența generală. La copii dotați din punct de vedere intelectual ea variază tot așa ca și la copii neselectați, adică nu este în corelație cu inteligența generală.

Aceeași lipsă de corelație ce a fost demonstrată între sensitivitatea muzicală și inteligență generală a putut fi demonstrată și între capacitatea de a reprezenta obiecte prin desemn și inteligența generală. *Ayer* și *Manuel* în ancheta lor au găsit între copiii cu o inteligență sub medie capacități excelente de desemn.

Figurile de mai jos (după *Hollingworth*) ne demonstrează lipsa aceasta de corelație în mod excelent. S'au selecționat doi copii de câte 11 ani, unul foarte inteligent, având coeficient de inteligență, I. Q. = 155, al doilea având un coeficient de inteligență foarte mic I. Q. = 55, ceea ce înseamnă deja o deficiență mintală, având însă un talent special pentru desemn. La ambii copii li s'a dat aceeași problemă, să taie din carton figura unui epure fugind.

Fiecare copil a lucrat independent.

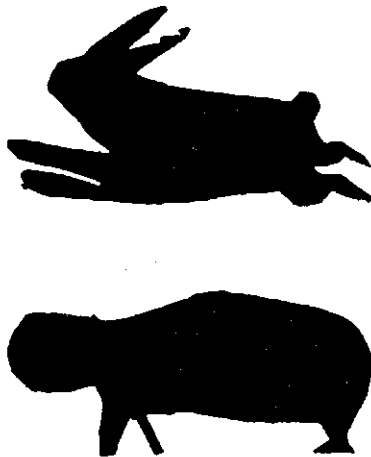

Fig. 1. Epure fugind.

Figura superioară este tăiată din carton de un copil de 11 ani, I. Q. = 55, dotat cu un talent special pentru desemn. Figura inferioară este tăiată din carton de un copil de 11 ani, I. Q. = 150, fără talent special pentru desemn. (După *Hollingworth*.)

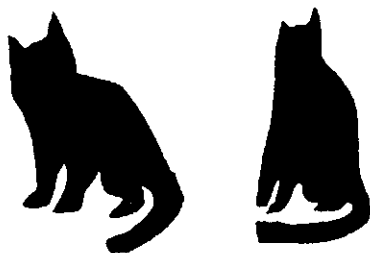

Fig. 2. Pisică șezând.

Figura de la stânga este tăiată din carton de un copil de 11 ani, I. Q. = 55, dotat cu un talent special pentru desen. Figura din dreapta este copiată după figura din stânga, de un copil de 11 ani, I. Q. = 155, fără talent special pentru desen. (După Hollingworth.)

Rezultatul este surprinzător. Copilul defectiv din punct de vedere intelectual, având însă un talent special pentru desen a tăiat o figură cu mult mai asemănătoare realității, ca și cel mai inteligent dar fără talent de desen. Același fapt mi-l demonstrează figura Nr. 2 care reprezintă o pisică șezând. Prima figură a fost tăiată de copilul cu deficiență mintală, dar cu talent de desen. Fig. a doua a fost copiată după figura primă de copilul dotat cu o inteligență superioară. Și cu toate că figura a doua e o copie, ea este mai puțin reușită ca cea dintâi.

La locul aceasta accentuez însă că talentul special de desen ca și talentul muzical, este combinat din mai multe elemente și că talentele speciale nu numai că nu exclud inteligența superioară, dar pe cum știm din viața de toate zilele, se validează numai acele persoane, în cari talentul special se combină cu o inteligență superioară.

Problema corelației se pare mult mai complicată între talentul matematic și inteligența generală. În general vorbind se susține și se poate demonstra cu numeroase exemple, că între talentul special în matematici și inteligența generală există o corelație pozitivă aproape totdeauna perfectă. Matematicienii într'adevăr talentați, înțelegem sub aceștia persoane capabile nu numai de a face rapid calculații matematice ci de a rezolva probleme complicate, sunt totdeauna persoane dotate cu o capacitate intelectuală superioară.

Intrucât în literatură se citează câteva persoane dotate cu un talent special în aritmetică, fără o inteligență superioară sau chiar numai cu o inteligență sub medie, s'a analizat mai de aproape astfel de persoane și s'a văzut, că ele nu sunt talente speciale în aritmetică ci au numai o *memorie* bună, în special pentru cifre, sunt simpli calculatori excelenți, capabili de a face calculații cu cifre mari din memorie, fără de a fi matematicieni adevărați, capabili de a rezolvi probleme mai complicate, ceea ce e deja o funcție intelectuală superioară.

Stenquist și colaboratorii lui au făcut cercetări pentru a sta-

bili corelația între inteligența generală și talentul mecanic, găsând indicele de corelație 0.40, adică destul de mic față de 1.0, care înseamnă corelația perfectă. S'a observat că unii copii pot adapta părțile unei mașini, cu mult mai rapid decât alții, fără ca această capacitate mecanică să stea în raport direct cu capacitatea lor intelectuală. Raportul între talentul mecanic și inteligența generală e cam acelaș ca și între talentul de desen și inteligența generală. Talentul mecanic nu e atât o funcțiune intelectuală, ci mai mult o dexteritate, care depinde de o structură anatomică specială, care face posibilă coordonarea și exactitatea a mișcărilor.

Evident pe cum un om dotat cu un talent special pentru desen nu va deveni un artist dacă talentul său nu este dublat de o inteligență superioară, tot așa și o persoană dotată cu un talent special pentru mecanică va deveni un inventator numai în cazul, când talentul lui se va combina cu o inteligență superioară. Poate deveni însă un meseriaș iscusit.

În ceea ce privește exploatarea practică a talentelor speciale deocamdată sunt greutăți aproape insurmontabile. În orașe mai mari, sunt școli speciale pentru talentele muzicale și de desen. În cele mai multe locuri însă instrucția se face în mod uniform la toți elevii și se cere dela fiecare aceeași producțiune, cu toate că unul poate avea de ex. un talent muzical de o sută de ori mai dezvoltat ca celalalt. În Germania cu ocaziunea examinărilor semianuale a copiilor dotați, așa zisele *Begabtenprüfung*, se dă o atenție deosebită și talentelor speciale cari sunt încurajate în direcția respectivă.

Deși studiile asupra talentelor speciale sunt încă departe de a fi terminate, un fapt este sigur: *talentul special în sine încă nu este suficient ca cineva să devie celebru între o direcție oarecare, ci pe lângă un talent special mai este absolută nevoie și de o inteligență generală superioară.* Acest fapt trebuie să fie reținut mai cu seamă de părinții cari cred, că au descoperit talente speciale la copiii lor.

Chiar și dacă se combină în una și aceeași persoană talentul adevărat și inteligența superioară și atunci reușita în viață este uneori foarte grea sau chiar problematică. Situația devine cu mult mai tristă când unul din acești doi factori, sau amândoi, lipsește și sunt numai imaginați, sau nu există în așa măsură, ca să asigure reușita în viață. Astfel de persoane, adevărate victime a laudelor mai mult sau mai puțin interesate și nejustificate, întâlnim aproape la fiecare pas. Un desen mai reușit, o poezie binișor recitată, o arie tolerabil cântată la pian, încă nu înseamnă, că cineva are se devie artist celebru. Aceste victime sunt sustrate carierelor potrivite capacităților lor reale, în urma unor laude distribuite în mod ușuratic și fără răspundere și se împing spre orizonturi cari nu vor fi ajunsă nici odată și sporesc numai numărul naufragaților vieții.

M. Zolog.

Câteva însemnări care privesc igiena, profilaxia și educația psihică în viața socială.

Societatea, — precum am amintit în articolul precedent, — contribuie prin organizațiunile și instituțiunile sale, la educarea, reeducarea și instrucțiunea indivizilor ce o compun. Numeroasele școli (de copii tineri și adulți), biblioteci, societăți culturale, teatre, muzee, instituții de muzică, sporturi etc. pledează în acest sens.

Trebue însă să mărturisim, că în societatea politică care formează Statul român, aproape 60% din populație nu beneficiază de educația și instrucția școlară, (sunt analfabeți), iar din cei 40% poate numai pe jumătate la eșirea din școli, a mai continuat cu o reeducare a minții sau cu o auto-instrucțiune, care să-l pună ceva la curent cu cunoștiințele vremurilor. Restul de jumătate rămân mulțumiți cu ceace pot primi prin cetirea vre-unei gazete sau calendar.

În timp ce instinctul de nutriție cere, pentru buna funcționare a organelor din organism, o alimentație zilnică; înclinațiunile sau tendințele pentru educație și instrucțiune odată cu eșirea din școală și cu intrarea în vârtejul intereselor și a luptei pentru traiu, diminuează și se atrofiază.

Ca și viața plantelor și animalelor, și viața omului se prezintă (precum am spus în alt articol), ca o curbă, dar nu ca o curbă simplă, ci ca una cu numeroase ondulațiuni. Această curbă a vieței, poate înceta ce e drept, în mod brusc, prin o boală incidentală; dar în general, curba se termină prin oboseala celulelor, prin uzura lor sau chiar prin o atrofie venită prin nefuncționare.

Fără a trata aici chestiunea bătrâneței și a rețininerii, trebue să menționez totuși, regula funcționare și forțele care țin echilibrul între ceiace celulele primesc și ceva ce ele dau, forțe care ar putea lungi termenul de epuizare fatală ce duce spre moarte.

O igienă psihică apropiată, o reeducare a facultăților intelectuale, însoțită de o revizuire a cunoștiințelor noi, — venite prin progresul științific, ar mai rețineri inteligența, ar deriva, instinctele rele și prin aceasta ar contribui la reîmprospătarea întregului organism.

Tendințele, înclinațiunile și instinctele, până la oare care punct bolnăvicioase, necomplect înlăturate sau derivate prin educația familiară, școlară, etc. întrate în viața socială și puse în serviciul unei inteligențe care știe să le mascheze prin manierisme și abilități deosebite, constituiesc cu adevărat fructele rele ale civilizației sociale.

Mizeriile și decepțiile luptei de traiu ca și febra de idei și plăceri, ambițiile fără seamă, parvenitele neașteptate etc. exaltează aceste înclinațiuni duc la paroxism pasiunile, iar indivizii cu aceste stări, nu pot să înțeleagă și să beneficieze de folosul instituțiilor și organizațiilor reeducatoare și moralizatoare.

Evenimente politice și sociale acaparează astăzi în cea mai mare parte sufletul mulțimei influențând foarte mult caracterul său moral.

Tot însă instinctele sau sentimentele (puțin meritore) sunt acele ce călăuzesc pe cetățean și în executarea drepturilor sale politice.

Lenea de a face sforțări de judecată și raționament face pe unii să lucreze în chestiunile politice în mod cu totul intuitiv, după aparențe, după impresii exterioare sau mai rău încă, prin judecata și raționamentul altora.

Frica, simpatia sau interesul personal și familiar, ca și faima contribuie pentru alți, să-și aleagă partidul sau persoana căreia să-i acorde votul și încrederea sa.

Învăjirile dintre partide, asperitățile dintre oameni, ambițiile personale, criticile și bârfelile, defăimările, insultele etc. din epoca alegerilor, contribuiesc tot atât la formarea relelor caractere cât și la săparea temeliei societății politice.

Higiena și profilaxia psihică este aceia, care atrăgând atenția asupra mijloacelor, ar indica și buna călăuzire a conștiinței cetățenești. O pricepută educație cetățenească ar fi în stare să aducă armonia în locul învăjirii, iubirea în locul urei, ajutorul în locul defăimărei, în sfârșit o încredere în sine și în Dumnezeu.

Astăzi când tendința vieții noastre sociale și politice se îndreaptă, spre o cetățenie cu cât mai multe drepturi și mai puțin limitate libertăți, când fiecare pășește pe drumul pe care-l crede sortit mai bine și mai nimerit, se impune o cât mai grabnică educație a acestei vieți cetățenești.

Și fiind-că este vorba de interesele politice, oare guvernele democratice de astăzi, care se reazimă (precum se spune) pe consimțământul periodic exprimat de majoritatea cetățenilor, nu ar trebui să facă și să înlesnescă ca acest consimțământ să fie dat în plină cunoștință de cauză și în plină independență de spirit?

Intrunirile electorale nu ar trebui să fie locurile de învățământ, în care alegătorii se ia cunoștință de diferitele probleme ale statului cu întregul lor șir de nevoi?

Nu ar trebui oare candidații să fie adevărați educatori și

profesori care să trateze în mod obiectiv aceste probleme, adaptându-le cât mai bine principiilor lor de partid politic?

Nu ar trebui apoi ca acești candidați sau mandatarii să cunoască de aproape alegătorii lor categorându-i nu numai cantitativ dar și calitativ, studiind obiceiurile, datinile, tradițiile influența mediului asupra impulsurilor și acțiunilor lor etc., pentru ca apoi realizările programelor și legilor, să se facă, nu numai în conformitate cu necesitățile acestor cetățeni, dar și cu felul sau natura lor.

Răspunsul la toate aceste întrebări, la aceea a caracteristicii conducătorului și condușilor precum și la gradul de responsabilitate individuală și socială, arată cât de mult educația cetățenească este bazată pe legile biologice și cum poate ea constitui adevărata igienă și profilaxie psihică socială.

Dar igiena și profilaxia psihică aplicată la viața socială, servește și la prevenirea și înlăturarea diferitelor temperamente și stări bolnave.

Ea este aceea, care ne indică mijloacele, prin care putem scoate din indiferentism pe acei ce neglijează sau se desinteresează de chestiunile sociale și politice deschizând gustul pentru aceste organizări sociale, prin ea se poate intensifica valoarea conducătorului, tempera caracterul mulțimei, menține independența aprecierilor etc.

Tot igiena și profilaxia psihică, poate ajuta la îndreptarea indivizilor cu tendințe sau înclinațiuni de insociabilitate, imoralitate sau amoralitate.

Tulburările acestea se pot raporta fie la relațiunile materiale dintre individ și societate (lucru, exagerarea instinctului de proprietate etc.) fie la alte raporturi efective dintre individ și mediul social (excentrități, lipsa de concurență, egoism sau altruism exagerat, violență, calomnie, șantaj, nostalgie, procesomanie, pseudo-reformatori, pseudoregicizi etc.).

Un rol important îl are încă practica măsurilor de igienă și profilaxie psihică socială în contagiunea psihică.

Știm, că contagiunea psihică exprimă fenomenul psihologic, în virtutea căreia indivizii, supuși la anumite influențe, nu lucrează după voința lor, dar a celor care-i influențează.

Această influență poate veni automat prin imitație sau prin sugestie și persuasiune. Ea prinde mai ușor când este vorba de un interes personal.

Indivizi cu anumite predispoziții de sugestibilitate și de credulitate acceptă lesne influența acelorora din jurul lor. Unii din

indivizi chiar cu predispoziție sau tendințe psihopatrice, sunt expuși a accepta interpretațiile false, sau anumitele deliruri (în special acele de persecuție) ale bolnavilor mintali cu care ar putea veni în contact.

Higiena și profilaxia psihică cu educația corespunzătoare, va ști să aleagă mediul și mijloacele pentru derivarea sau înlăturarea acestor dispozițiuni sau înclinațiuni, scoțând indivizi din vârtejul influențelor de idei rele sociale sau politice, din lupta aprigă de clasă, sau din aceea confesională etc. lupte care i-ar putea pune în situație, să comită acte din cele mai vătămătoare semenilor din societate.

Influența exercitată de indivizi cu tulburări psihice asupra diferiților aparținători sau membrii din familie, precum și măsurile profilactice necesare impuse de împrejurări, au fost expuse pe larg în o lucrare pe care am prezentat-o congresului de neurologie, psihiatrie, endocrinologie și psihologie ținut la Lugoj în 1927 și care urmează să apară în buletinul acestei Societăți.

Dr. G. Preda

vicepreședinte al „Astreii”.

BCU Cluj / Library Cluj

• Câteva din mijloacele de igienă și profilaxie psihică care ne sunt impuse de principiile moderne ale unei organizări sociale.

Pentru a înțelege și valorifica măsurile de igienă și profilaxie psihică, ce urmează a fi descrise în acest articol, găsesc necesar se aruncăm o privire asupra minorității de anormali, cari trăesc și influențează în societatea de astăzi majoritatea cetățenilor normali.

Reproduc de altfel, stările pe care le-am descris în un articol publicat în Buletinul Ministerului Sănătății publice cu speranța, că factorii respunzători vor cerceta serios măsurile propuse.

Trebue se recunoaștem în primul loc, că alături de inteligenții orașelor și satelor noastre, viețuesc și unii indivizi lipsiți de inteligență și care s'ar putea aranja în clase variate, potrivite gradului de lacună intelectuală: (debili, imbecili, idioți etc.).

Vin apoi o mare masă de dezechilibrați, instabili și impulsivi,

care ar putea fi cuprinși sub denumirea de perversii instinctivi sau sentimentali.

Când indivizi din aceasta categorie prezintă stigmatе evidente și aparțin și unei clase inferioare sociale, se izolează și se internează. Când însă nu îndeplinesc aceste condițiuni, atunci se preumblă liberi în societate, contribuind prin extinderea ideilor și tendințelor lor bolnăvicioase la vicierea acestei societăți.

Unii din ei, prezintă chiar anumite stări subdelirante, care trec în ochii mulțimei ca niște temperamente excesive sentimentale (orgoliu, vanitate, ambiție, egoism etc.) sau ideative (hipohondrie, misticism, megalomanie, persecuții, reformatori sociali etc.).

Dotăți cu oarecare talent de argumentație și oratorie, unii din acești subdeliranti, afăță lumea și caută să o orienteze pe calea subdelirului lor. — Când acest subdelir se accentuează în domeniul instinctului sexual vom avea negreșit cortegiul de tulburări al perversiunii sexuale; când însă se va accentua în domeniul simțului moral, vom avea perversiunea morală cu starea caracteristică, refractară, la legile morale și sociale.

În societate însă mai putem întâlni indivizi cu unele stări chiar bolnăvicioase, așa avem: numeroși psihastenici (cu abulie, obsesiuni, algii, temeri, fobii, anxietăți, astenii etc.); histerici (indivizi de altfel funești prin dezarmonia ce o aduc în familie și societate); epileptici; toxicomani (în special ce-i ce uzează de alcoolice și stupefiante); precum și viitori clienți sau recidiviști din spitalele de boli mintale (ciclici, scizofrenici, hipomaniaci, sifilis nervos, paralitici etc.).

Subiecți cu stările susmenționate, comit acte vătămătoare în grade variate, acte ce pot începe dela mici nereguli și incorectitudini, pentru a trece prin capricii și bizarării, ajungând la indisciplină, conrupție, delict sau crimă.

Situația acestor indivizi în societate, indică odată mai mult problema responsabilităței atenuate și aceea a considerațiunilor psihiatrice ce urmează a fi introduse în un nou cod penal.

Fără a detalia aceste probleme care au dat subiecte de discuție la numeroasele congrese științifice românești și streine în special la acel al societății germane de psihiatrie din Viena din 14/IX. 1927 mă voi mărgini a rezuma felul cum am înțeles și înțeleg să se facă o asistență și profilaxie psihică sau mintală la noi.

Incontestabil că atenția celor în drept trebuie orientată, tot atât asupra bolnavilor psihici sau mintali, care necesită izolarea și îngrijirea în spitale, cât și asupra celor liberi.

Cei dintâi ar putea fi împărțiți în bolnavi mintali delinquenți și a căror internare în spitale, s'ar face prin anumite forme judiciare, trimise direct de instanțele judecătorești, sau de *depozitele de bolnavi psihici și mintali* ce s'ar crea pe lângă aceste instanțe și în bolnavi mintali nedelinquenți, periculoși lor și societății și a căror internare în spitale, s'ar face numai prin forme simple administrative.

Pentru psihopații liberi, s'ar putea acorda încă, o *asistență publică deschisă*. În sfârșit tot pentru acești din urmă cât și pentru prevenirea ivirei cazurilor noi, este nevoie a se lua anumite *măsuri de profilaxie*.

Nu voiu înzista asupra organizării serviciilor de asistență spitalicească pentru boalele mintale, servicii care suferă mult, atât de pe urma unei legi vechi necorespunzătoare vremurilor, cât și a numeroaselor defecte survenite de pe urma lipsurilor de mijloace materiale pentru întreținerea lor, chestiuni care au fost ridicate și discutate în toate congresele și asociațiile psihiatrice din țară; mă voiu mărgini a relata felul cum s'ar putea aplica o ocrotire a psihopaților liberi, sau cum s'ar putea preveni astfel de nevropatii și psihopatii.

Dispensarele de îngrijire provizorie și de examen al psihopaților, (pentru toate categoriile, sau pe categorii diferite) înființate în multe țări occidentale, ar trebui create și la noi. Rezultatele obținute prin ele ca și numeroasele statistici dovedesc că alături de interesul patologic al suferindului, cel medico-social este destul de bine susținut și apărut.

Dar când este vorba de o profilaxie psihică socială sau de o profilaxie mintală, *trebuie să urmărim reacțiunile caracteristice ale indivizilor, în diferitele medii și în toate epocile vieții lor*.

Vor defila deci, în fața medicului specialist aspectul unui astfel de individ în familie, școală, armată, profesiune, societate etc. Pentru educarea lui, se cere însă fie diagnosticianului, fie mai ales educatorului, cunoștințe exacte asupra tipurilor de anormali mintali, precum și o judicioasă aplicare a măsurilor preventive și de îngrijire. De aceia se împune:

Cursurile de anatomie și fiziologie nervoasă, cele de psihologie și patologie psihică sau mintală, se fie predate detaliat și practic nu numai la facultățile universitare dar prin școlile mai superioare destinate se dea viitori educatori și juriști.

Numeroase cursuri de perfecționare, trebuiesc se completeze noțiunile căpătate în aceste școli, căci trebuie să recunoaștem, cum

că psihologia experimentală și psihiatria a evoluat și progresat, iar de luminile ei, nu se poate dispensa, nici pedagogia și nici științele juridice.

Pentru educatori, aceste științe vor permite scoaterea din program a tuturor lucrurilor nepotrivite, aranjarea orelor de studii și meditații, alegerea mediului sau a locului de studiu, de instrucțiune și de educațiune (cursurile în aer liber) evitarea uzurei anumitor facultăți, concursurile nepotrivite vrăstei etc.

Pentru juriști, cunoștințele științelor de mai sus, le va permite aprecieri mai juste, în examenul și anchetarea cazului, în darea sentințelor, în complectarea lacunelor din codurile penale (citez printre aceste din urmă: chestia divorțului la alienați, semi-responsabilitatea sau responsabilitatea atenuată etc.).

Trebuiește apoi, ca medicii de pe lângă diferitele școli instituții și în special de la armată să aibă o bună pregătire psihologică, psihiatrică și chiar pedagogică, pentru ca de comun acord cu educatorul sau instructorul, să poată stabili caracteristica mintală a educaților și mijlocul științific pentru o dezvoltare cât mai armonică a aptitudinilor lor, în vederea obținerii maximumului de obligațiuni și îndatoriri sociale (crearea fișei individuale). Insuficienți mintali: mijlocii și gravi (imbecili și idioți), vor fi scoși din școlile comune și educați în școli sau institute speciale.

Negreșit că pentru minori psihopați delinvenți și nedelinvenți se pot încă crea *casele de corecțiuni*. În aceste case se vor putea interna și vagabonzi minori cu inclinațiuni și tendințe rele, care fiind lăsați liberi și fără educație, pot executa acte destul de vătămătoare societății.

Tot case de corecțiuni pot fi privite și așa zisele *case de lucru pentru unii psihopați adulți* (alcoolici, prostituate etc.) case ce se pot crea tot cu scop educativ.

Inchisorile și penitenciarele trebuie organizate nu numai în înțelesul unor măsuri coercitive, dar pe cât este posibil și pentru o mai bună aplicare a tratamentului psihic și moral. — Este uman și drept ca pedeapsa să nu fie considerată ca un act de răzbunare, dar ca corectoare în ispășirea unei greșeli. — Culpabilul infractor trebuiește se fie reținut dela satisfacerea anumitor plăceri și în acelaș timp trebuiește făcut să înțeleagă, că s'a abătut dela legile sociale dela ordinea morală și că ispășind greșala se aduce odată cu restabilirea ordinii și reabilitarea sa.

Negreșit că triajul infractorilor delinvenți sau criminali, ca și educația lor, nu poate fi încredințată, de cât unui educator cu-

noscător al științelor biologice și psihologie și al împrejurărilor sau condițiilor pozitive (degenerări, toxice etc.) și negative (lipsa educației religioase, morale, etc.) care împing individul la comiterea actelor vătămătoare. Numai un astfel de educator, va putea uza cu autoritate, de toate mijloacele psihoterapeutice (persuasiune, sugestione, psihoanaliză etc.) ce le are la îndemână, pentru ajungerea scopului.

Opera higienistului sau educatorului psihic, nu poate fi bună, atât timp cât ea este întreprinsă izolat.

Se impune deci ca acest igienist și educator, să colaboreze cu toți factorii care se interesează de aproape cu problemele eugenice și biopolitice a națiunii. — El va ajuta prin vorbe și scris, să se răspândească toate măsurile, care pot mări capitalul vital al individului; va combate plăgile sociale (alcoolism, sifilis, pelagră, stupefiante etc.) precum și boalele infecto-contagioase, care joacă așa mare rol în etiologia tulburărilor psihice; în sfârșit, va lupta contra fructelor rele ale civilizației (lux, plăceri excesive, literatură lascivă, scene indecente etc.) aducând contribuția cea mai mare, în asanarea moravurilor.

Dacă factorii conducători respunzători, ajută crearea și susținerea instituțiilor de educație fizică, fiind convinși de bunele rezultate ce se pot obține prin ele), se impune înființarea și unor instituții de educație psihică, care complectând crâmpurile și sporadicele experiențe educative din institutetele noastre sociale, să poată asigura pentru viitor cele mai bune efecte sociale.

Cele câteva propuneri și principii expuse în articolele publicate în această revistă, sub diferite titluri, pot ajuta cred, la dezvoltarea unui program de muncă în direcția igienci, profilaxiei și educației psihice, de care cei în drept, ar putea ține compt, pentru buna conservare și dezvoltare a neamului nostru românesc.

Dr. G. Preda

vice-președinte al „Astrei”.

Combaterea bolilor sociale în mediu rural.

V. Măsuri de igienă socială.

c) *Combaterea mortalității infantile.*

România este o țară în care natalitatea în mediu rural ocupă locul al doilea în statistica europeană cu 36·6 nașteri pentru 1000 locuitori*), Se poate deci spune, că țaranul român este prolific. Sporirea populației generale a țării se face totuși relativ încet, căci paralel cu cifra nașterilor avem și mortalitatea cea mai ridicată de pe continent (22.6 ‰) pe câtă vreme excedentul este reprezentat prin cifra 14 la mia de locuitori.

Având în vedere împrejurarea, că cea mai mare parte dintre nou născuți sucombă, mai ales la sate, în vârsta celei dintâi copilării în urma unei lipse de îngrijiri adecuate, ne putem da seama despre deficitul pe care-l suferă capitalul biologic al națiunii de pe urma mortalității infantile, cât și despre însemnătatea combaterii ei.

Cauza care determină în ultima analiză această mortalitate este lipsa măsurilor proteguitoare de igienă, lipsă pe care copilul țaranului o resimte din momentul procreației până în vârstă adultă.

În momentul concepțiunii copilul poate fi deja primejduit în vitalitatea lui prin anumite boli sau stări patologice ale părinților săi. Cea mai însemnată dintre ele este sifilisul al cărui virus poate fi imediat transmis ovulului fecundat. Efecte dezastruoase asupra constituției copilului are și alcoolismul și mai ales starea de beție a părinților în momentul concepțiunii. Tot în această categorie intră debilitatea fizică, mizeria fiziologică a procreatorilor, cât și degenerescența lor psihică.

În cursul sarcinei dezvoltarea normală a embrionului poate fi împiedecută printr'un sifilis al mamei, el este și cea mai frecventă cauză a nașterilor premature și-a avorturilor, apoi printr'o lipsă de hrană și un surmenaj fizic (muncă grea stând în picioare, a mamei).

În momentul nașterii, act care la sate este încă de cele mai multeori asistat de moașe empirice, lipsite complectamente de noțiunea asepției, viața și sănătatea copilului este deasemenea amenințată. Afecțiunile genitale cronice ale mamei, extrem de răspândite la femeia dela țară, pot să-i dea copilului oftalmia bleno-

*) Cifrele sunt citate după conferința lui G. Banu ținută în 1927 la Inst. Social român.

ragică și în consecință pierderea vederii, manipulațiunile nesterile cu ocazia tăierii cordonului ombilical dau naștere la infecțiuni uneori foarte grave ce pleacă dela plaga cordonului.

Cel mai mare număr de morți trebuie să aibă atribuit lipsei de îngrijire în primele luni după naștere (în 1922 în România mortalitatea copiilor dela naștere la 1 an a constituit 35·4% din mortalitatea generală). Prin lipsă de îngrijire trebuie să înțeleasă în primul rând o alimentație vicioasă în urma căreia copii sucombă de boli gastrointestinale, apoi lipsa unei profilaxii a bolilor contagioase inclusive tuberculoza și în fine lipsa curățeniei și-a igiene elementare.

Combaterea mortalității infantile la sate este deci o problemă complexă, dată fiind multiplicitatea cauzelor cari o produc, ea nu va putea fi întreprinsă cu succes decât combătând în același timp și toate celelalte boli sociale cari intrucându-și efectele nocive se resfrâng asupra sănătății copilăriei.

Expunând în capitolele anterioare principiile luptei antituberculoase și antiveneriene am vorbit și despre măsurile de protecțiune a copilăriei împotriva lor, nu mă voi repeta deci aici, voi căuta însă să sistemizez în acest capital planul general de combatere a mortalității infantile la sate.

Organul central al campaniei ce va trebui întreprinsă în acest scop va fi, ca și pentru celelalte boli sociale — tot *dispensarul regional polivalent, prin secția lui de protecțiune a copilului*. În fruntea acestei secții va sta un medic specialist, care înafară de aceasta se va mai putea ocupa și de alte probleme de medicină socială, de combaterea alcoolismului bunăoară. În activitatea lui de puericultor va fi secondat de surori de ocrotire, cari vor poseda cunoștințele necesare în această materie.

Activitatea dispensarului de copii va putea fi divizată în două fiind ea pe de-o parte *curativă*, pe de altă parte *preventivă*.

Activitatea curativă va consta în consultațiuni pe cari dispensarul le va da copiilor suferinzi indicând în același timp părinților tratamentul ce vor avea de instituit, distribuind chiar la nevoie medicamentele necesare. Tot dispensarul va facilita internarea în spital a copiilor grav bolnavi. Se va avea bineînțeles în vedere ca activitatea curativă a dispensarului să nu constituie o incursiune în sfera de activitate a medicilor practicieni cu cari dispensarul trebuie să conlucreze în mod armonios, ea va fi deci limitată numai la copii a căror părinți n'au posibilitatea să supoarte cheltuelile unui medic particular. Printre țărani numărul acestor din urmă

este de altcum desigur destul de mare, cu toate acestea activitatea curativă a dispensarului de copii nu va atinge nici pe departe extensiunea pe care trebuie s'o aibă activitatea preventivă, grija pentru protejarea sănătății amenințate a copiilor.

Cunoscând principalele cauze ale mortalității și căutând a le studia cât mai precis prin anchete minuțioase întreprinse de sora de ocrotire dispensarul se va nizu să obțină suprimarea lor.

Pentru a evita afecțiunile și tarele congenitale dispensarul de copii se va nizu să descopere și să trateze în colaborare intimă cu dispensarul antivenerian sifilisul gravidelor și a adulților căsătoriți în general, și va conlucra la combaterea alcoolismului.

O deosebită atențiune va trebui apoi acordată gravidelor și din alt punct de vedere, cărora va trebui să le facă o educație sistematică pentru ca ele să-și poată îndeplini obligațiunile ce le impune maternitatea. Această educație va putea fi făcută în șezători pe cari le vor organiza cu mamele și viitoarele mame surorile de ocrotire sau prin consultațiuni speciale pe cari medicul dispensarului le va acorda acestora. Programul acestor șezători va cuprinde tot ce o mamă trebuie să știe despre modul cum se îngrijește un copil, îndeosebi despre modul cum trebuie el alimentat. Prin vizitele pe cari le vor face la domiciliul mamelor surorile de ocrotire se vor convinge apoi despre modul cum se aplică povețele ce le-au dat și vor găsi astfel ocazie să demonstreze practic cum trebuie curățit, îmbrăcat și hrănit copilul. Se va face o cât mai insistentă propagandă în favoarea alimentației naturale la sân, întrucât aceasta ar fi imposibilă din anumite motive sora va explica mamelor sistemul de sterilizare a laptelui, proporția în care el trebuie diluat, modul cum se curăță și să păstrează biberonul, cantitățile ce trebuiesc administrate în raport cu vârsta etc. La nevoie dispensarul va distribui laptele necesar, ireproșabil din punct de vedere calitativ, biberoane și alte accesorii.

Dar dispensarul de copii nu-și va limita propaganda lui numai la cercul mamelor, el va tinde să răspândască noțiunile elementare ale unei puericulturi naționale în toate straturile populației rurale organizând conferințe publice s'au șezători cu tinerimea școlară îndeosebi cu fetițele, cu tineretul aflător în perioada pre-nupțială și cu ceilalți adulți, cu timpul el va reuși să infiltreze în mentalitatea țăranului noțiunea respectului față de maternitate, a drepturilor copilului, îndeosebi a dreptului ce'l are la mama sa. Pentru asigurarea acestui drept dispensarul va trebui să acorde chiar oarecari ajutoare materiale. Aceste ajutoare sunt prevăzute în

legea relativă la asistența femeilor lehuze, ca ar trebui numai aplicată și la țară, pentru ca să poată scuti gravidele din ultima lună a sarcinei și mamele din primele luni după naștere de-o muncă fizică prea obositoare și să le facă să se dedice numai îngrijirii copilului lor, atât de delicată în această vârstă. Această îngrijire specială va trebui de altfel continuată până la sfârșitul anului întâi. Realizarea acestui desiderat se lovește la țară de mari dificultăți dat fiind, că țărancele sunt obligate să participe, uneori aproape imediat după naștere la munca câmpului. În consecință ele își lasă copilul acasă în seama unui frățior mai mare sau a unei vecine bătrâne, cari îl vor alimenta în mod cu totul nepotrivit, dându-i, în lipsa laptelui de mamă, fel de fel de alte alimente incompatibile cu vârsta lui. Uneori acești copii flămânzesc formal dându-li-se doar o bucată de zahăr învălită într'o cârpă pentru ca s-o sugă, sau nici atât. În consecință turburările gastrointestinale ale nou născuților sunt foarte frecvente la țară și letalitatea pe care-o dau, mai ales în lunile de vară, este foarte însemnată.

Împotriva acestei stări de lucruri dispensarul trebuie deci să ia măsuri de îndreptare. Fiind imposibil să reții țărancele timp mai îndelungat dela ocupațiunile lor agricole, chiar acordându-le ajutoare bănești, problema va trebui soluționată prin înființarea „leagănelui rural”. Un asemenea leagăn ar putea fi relativ ușor înființat în fiecare comună, dar mai ales în comunele de reședință a dispensarului sau a surorii de ocrotire. Rostul lui ar fi să-și asume îngrijirea sugacilor în timpul zilei, adică în timpul cât mamele lor sunt la câmp. Leagănelul ar sta sub conducerea unei femei instruite în acest scop și sub controlul permanent al surorii de ocrotire și-a dispensarului. Ca instalație tehnică el n'ar necesita mult, două camere și-o grădiniță sau o curte i-ar ajunge. Dintre camere una ar fi bucătăria de lapte căci bineînțeles leagănelul și-ar asuma și hrănirea rațională a copiilor ce-i îngrijește. Alimentația acestor copii ar fi astfel mixtă, dimineața și seara ei ar suga la mama lor iar în cursul zilei ar fi nutriți artificial.

În afară de asta în leagăn copii ar fi puși în curat și de câte ori nevoia o va cere, feriți de murdărie; de accidente și infecțiuni.

Pentru a proteja copiii mai mărișori împotriva bolilor contagioase epidemice dispensarul, va familiariza părinții din vreme cu noțiunea infecțiunii și măsurile de izolare ce trebuiesc luate în asemenea cazuri.

Tot dispensarul se va ocupa de vaccinațiunea preventivă a copiilor împotriva variolei și împotriva tuberculozei cu vaccinul B.

C. G. alui Calmette. Dispensarul va controla starca igienică a copiilor din școala primară și grădina de copii, căutând să le completeze educația în această privință.

O lature aparte a puericulturii o constituie asistența copiilor abandonati. Pe aceștia dispensarul va căuta să-i descopere, să-i ridice și să-i plaseze în centrele existente pentru protecțiunea copiilor unde li se acordă o îngrijire adecuată până în vârsta adultă.

L. Daniello.

Anchetele sanitare.

Celebrul dicton „cunoaște-te pe tine însuși“, care figura pe frontispiciul templului lui Apollo din Delphi, constituie un advertisement extrem de prețios și un îndemn cu un înțeles de o rară valoare. Adâncimea înțelepciunii lui fost comentată și apreciată de milenii și contemporanitatea continuă să se închine cu același profund respect în fața adevărului de granit. Lozinca aceasta însă nu este numai o enunțare pur filozofică: învățătura trasă din ea poate servi ca îndreptător al pașilor noștri în orice orientare practică și în orice străduință pentru o mai bună așezare socială.

Numai visurile se clădesc pe temelie de nisip, așezările traionice pretind să aibă la bază un substrat temeinic. În materie de organizare, de orice natură, cunoașterea condițiilor existente este indispensabilă pentru a putea întreprinde cu folos o operă constructivă. Așa și în domeniul sănătății publice, reformele reclamate de progres trebuie să aibă la bază cunoașterea cât mai exactă a condițiilor existente.

Deobicei reformele se realizează în urma unor sguduirii sau calamități puternice. Instituția pompierilor a luat ființă în urma incendiilor distrugătoare. Epidemiile de febră tifoidă au determinat construirea filtrelor și a sistemelor moderne de aprovizionare cu apă, iar ravagiile boalelor venerice au făcut pe igienisti și pe venerologi să analizeze și să ancheteze situația populației din acest punct de vedere.

În Statele Unite anchetele (survey) a luat un avânt deosebit de mare, cuprinzând toate laturile de activitate omenească. Înainte de a se încerca înfăptuirea unei reforme într'un domeniu oarecare, se întreprinde o anchetă amănunțită în cercurile corespunzătoare și din analiza documentată a condițiilor existente se trag concluziile adecvate situației reale. Lucrându-se deci la lumina zilii și în adevărată cunoștință de cauză, inovațiunile nu se fac cu titlu de experiență, ci au la bază motive indiscutabile. Așa se explică, în

mare parte, rapiditatea progresului multilateral al Statelor Unite, așa se explică starea sanitară înfloritoare din această țară fericită și prosperă.

S'ar crede că organizația sanitară actuală a Statelor Unite datează de multă vreme. Deși încă din 1849 statul Massachusetts elaborează o lege pentru instituirea de comitete sanitare în fiecare comună, măsura aceasta a rămas localizată și fără răsunet general. Rolul medicului sanitar era foarte redus și activitatea lui se mărginea la izolarea cazurilor serioase de boale contagioase. Deabia în 1910 s'a început o organizare sanitară sistematică — în statele sudice — grație Fundațiunii Rockefeller, iar în anul următor o epidemie amenințătoare de febră tifoidă determină serviciul federal al sănătății publice (U. S. P. H. S.) să inițieze unele măsuri, cari au dus la înființarea circumscripțiilor sanitare de azi. 'Explozia' epidemică, întâmplată în Mai 1911 într'un stat depe coastă Oceanului Pacific, atrase atenția populațiunii asupra seriozității situațiunii și autoritățile locale și autonome se văzură nevoite să facă apel la concursul serviciului sanitar central care a trimis îndată un medic sanitar federal pentru a face investigațiuni și a lua măsurile potrivite. Această împrejurare a scos în evidență pe de o parte necesitatea unităților sanitare conduse de medici sanitari, devotați în întregime acestei vocațiuni (whole time), iar pe de altă parte au învederat importanța anchetelor sanitare.

De altfel ideea anchetelor sanitare nu e nouă. Sir Robert Rawling a făcut excelente anchete în Anglia între 1844 și 1851 servind ca bază pentru unele din cele mai importante și mai eficiente legi sanitare. În Boston s'a făcut și s'a publicat o anchetă în 1850 de Lemuel Shattuck, fiind urmată de Raportul Comisiunii Sanitare a Statului Massachusetts, una din cele mai remarcabile documente de sănătate publică, publicate vreodată în America.

Actualmente unul din cele mai puternice așezăminte filantropice și umanitare depe glob, Liga Societăților Crucii Roșii, întreprinde opere similare în stil mare, subvenționând și inițiind anchete în diferite părți ale lumii, pentru o mai bună gospodărie sanitară în statele, cari au încă de luptat cu greutățile începutului.

La noi anchetele sanitare nu sunt o inovație. Resortul Ocrotirilor Sociale din Consiliul Dirigent inițiase o serie de anchete în anul 1919 și ideea fericită de atunci a găsit mai târziu succesori. Doctorul Dominic Stanca, cu un entuziasm deosebit, a anchetat diferite regiuni din Transilvania bântuite de boale și rezultatele dobândite sunt din cele mai interesante. Diferite campanii antiveneriene regionale, duse în diferite părți ale țării, au fost precedate de anchete parțiale, iar în anul 1926 Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale a întreprins o anchetă în cercurile medicale din întreaga țară, pentru a culege informațiuni privitoare la morbiditatea venerică și la concepția medicilor în legătură cu lupta antiveneriană.

Ce este o anchetă sanitară? Definițiile adeseori compromit cele mai clare noțiuni, deaceia nu voi da o definiție. Investiga-

țiunile cari se pot face pe teren sanitar pot fi tot așa de numeroase, ca și factorii de cari depinde ascensiunea sau scoborârea curbei care marchează nivelul sănătății publice. Ancheta poate aborda un subiect special sau poate avea un caracter general. Metoda întrebuintată poartă pecetea originalității și spiritului de inițiativă a celui care anchetează. Nu putem indica norme invariabile. Necesitatea specifică creiază sistemul, fie că e vorba de o investigațiune care privește tuberculoza, mortalitatea infantilă sau boalele venerice, fie că vrem să cunoaștem modul de aprovizionare cu apă, instalațiile de baie, felul de alimentație a populației, condițiile economice sau gradul de intelectualitate. Câmpul e extrem de vast. Anchetatorul trebuie să fie întotdeauna însuflețit de ideea adevărului pe care se străduiește să-l scoată la iveală cu ajutorul populației, căreia se adresează și care e datoare să furnizeze cercetărilor informațiuni inspirate de purul adevăr. O anchetă sanitară e un inventar general sau parțial al sănătății colective. Și dupăcum negustorul, care la facerea inventarului caută să cunoască cât mai exact situația activului și pasivului, tot astfel ancheta sanitară tinde să dea o iconă cât mai fidelă a realității în domeniul investigat. Dacă negustorul caută să se aranjească pe sine însuși sau duce în eroare pe furnizori, pe creditori și pe cumpărători, ascunzându-le situația reală a balanței comerciale și falsificând produsele cu cari operează, urmează sancțiunea discreditului moral și a falimentului material, fenomene cari tulbură așa de des atmosfera necesară prosperității sociale. Tot astfel falsificarea adevărului poate avea consecințe dezastruoase pentru edificiul sănătății noastre publice.

Bolnavul care dă informațiuni greșite medicului curant, contribuie în mod vinovat la stabilirea unui diagnostic fals și la instituirea unui tratament medical ineficace sau contra-indicat. Comunitățile de oameni (sate, orașe sau alte diviziuni administrative) de asemenea au nevoie de fixarea unui diagnostic precis pentru instituirea tratamentului sanitar.

Comuna, oricare ar fi dimensiunile ei, poate fi privită ca un organism uman, cu o construcție anatomică similară corpului omnesc. Sistemele anatomice ale individului le regăsim, în organizația oricărei localități. Străzile principale nu sunt alceva decât căile principale ale sistemului circulator, vasele mari; pulmonii sunt orașele, parcurile și grădinile publice iar piețele de alimente sunt organe corespunzătoare organelor umane de nutriție. Pentru evacuare, omul e inzestrat cu tubul digestiv; evacuarea impurităților din oraș se face prin rețeaua de canale care se colectează într'un tub evacuator central. Când evacuarea individului se face în mod defectuos și incomplet, organismul suferă, precum suferă comuna în întregime, când îndepărtarea murdăriilor nu se face în mod regulat.

Oricât de forțată ar fi această comparație ne arată totuși o mulțime de analogii instructive, de cari ancheta sanitară trebuie să țină seama.

După cum am spus, unul din factorii primordiali pentru asigurarea succesului unei anchete este sinceritatea și bunăvoința informatorilor. Dela o populație îndărătnică sau puțin binevoitoare nu ne putem aștepta la o colaborare efectivă. Locuitorii de multeori privesc pe anchetator cu neîncredere, bănuind că au în fața lor un agent deghizat al autorităților fiscale, care caută să știricească date pentru majorarea impozitelor. Odată născută bănuiala în sufletul cetățeanului, răspunsurile vor fi ezitate, incomplete, false cu un cuvânt nu numai inutilizabile ci chiar dăunătoare intențiilor noastre. Zăbava în informațiuni retardează mersul anchetei al cărui succes depinde și de rapiditatea cu care se fac investigațiunile. Este ideal dacă ancheta asupra unui subiect dat se poate termina, ca recensământul, într'o singură zi, prin colaborarea mai multor anchetatori, cari operează concomitent în diferite sectoare ale terenului vizat, idealul aceasta însă e foarte greu de atins, totuși nu vom pierde din vedere, că ancheta în același loc trebuie să se termine cât mai curând posibil, pentruca datele obținute să poată fi totalizate înainte de a se schimba în mod esențial condițiile existente.

Chestionarul poate îmbrăca forme nenumărate după problema cu care se ocupă. Redactarea chestiunilor se va face după scopul vizat și după necesitățile locale. Nu se poate da, bine înțeles, un model definitiv și dacă reproducem, cu oarecare modificări, chestionarul profesorului G. C. Whipple din Boston, o facem numai pentru a arăta multitudinea chestiunilor cari se pot pune într'o anchetă monografică și pentru a oferi un ghid — util uneori — celui care anchetează.

Schiță de chestionar utilizabil în anchetele sanitare.

Preparat de Prof. G. C. Whipple (cu ușoare modificări).

Cap. I. Localitatea.

1. Geografie: nume, latitudine și longitudine; hotare administrative; suprafață; distanțe, căi de comunicație etc.
2. Harta sau planul regiunii.
3. Topografie: dealuri, văi, șesuri, munți.
4. Geologie: sol, subsol, straturi, geologice.
5. Hidrografie: râuri, lacuri, bălți etc.
6. Vegetație: pro-luse agricole; păduri, stufuri, vii, grădini, pășuni.
7. Viața animală: animale domestice, sălbatice; creșterea vitelor; insecte dăunătoare etc.
8. Utilizarea apei: mori, stavile, canale, irigațiuni.
9. Lucrări publice: străzi, parcuri, luminaatul străzilor, gaz, electricitate etc.

Cap. II. Climatul.

1. Temperatura: media lunară, sezonală, maximum, minimum
2. Umiditatea: media lunară, sezonală, maximum, minimum.
3. Ploaia: distribuția sezonieră, date zilnice.
4. Zăpadă, gheață, grindină, ceață.
5. Vânturi.

Cap. III. Populația.

1. Numărul locuitorilor, recensământele ultimilor ani.
2. Clasificarea populației după sex și vârstă.
3. Densitatea : generală, pe subdiviziuni, pe case, pe familii.
4. Rasă și naționalitate.
5. Religie
6. Educație familiară instrucție școlară.
7. Sistemul administrativ.
8. Ocupațiuni
9. Situația economică : proprietari, chiriași, salarii, pauperism.
10. Femei și copii în industrie sau alte ocupațiuni.

Cap. IV. Statistică vitală.

1. Metodele pentru adunarea datelor.
2. Nașteri : număr global, proporția la mia de locuitori.
3. Decese : număr global, proporția la mia de locuitori.
4. Mortalitatea infantilă.
5. Decesele clasificate după frecvența cauzelor (considerațiuni speciale asupra boalelor sociale, epidemice etc.)
6. Clasificarea deceselor pentru fiecare cauză după vârstă, sex și anotimp.
7. Boalele specifice regiunii.
8. Epidemii importante în trecut.

Cap. V. Asanare.

1. Aprovizionarea cu apă.
2. Canalizare, șanțuri, scurgeri naturale.
3. Latrine
4. Gunoi animal, lăaturi, gunoi de gospodărie, rămășițe alimentare.
5. Cimitire.
6. Igiena clădirilor : case, școale, fabrici, hoteluri.
7. Igiena aerului.
8. Controlul animalelor și insectelor : soareci, muște, țânțari.
9. Controlul alimentelor.
10. Diverse măsuri sanitare (băi, spălătorii etc.).

Cap. VI. Administrație sanitară.

1. Medici : număr, metode profesionale etc.
2. Surori de ocrotire, de caritate, moașe.
3. Spitale, dispensarii.
4. Organizarea autorităților sanitare : atribuțiuni, activitate, buget.
5. Organizațiuni de ocrotire socială
6. Legi și regulamente speciale.
7. Organizațiuni sanitare cu caracter neoficial.

Cap. VII. Informațiuni speciale.

1. Nume și adrese : oficialități, personalități de seamă.
2. Imprimare înrebuințate pentru adunarea datelor.
3. Itinerarul anchetei.
4. Cheltuieli.

E de prisos să mai repet, că schița de mai sus e susceptibilă la orice modificare determinată de împrejurările specifice fiecărui mediu și fiecărei localități. De cele mai multe ori un număr cu mult mai redus de întrebări ne pot orienta asupra problemelor celor mai vitale dintr-o comunitate, dupăcum se procedează și în „circumscripția sanitară demonstrativă” Darke din statul Ohio (Sta-

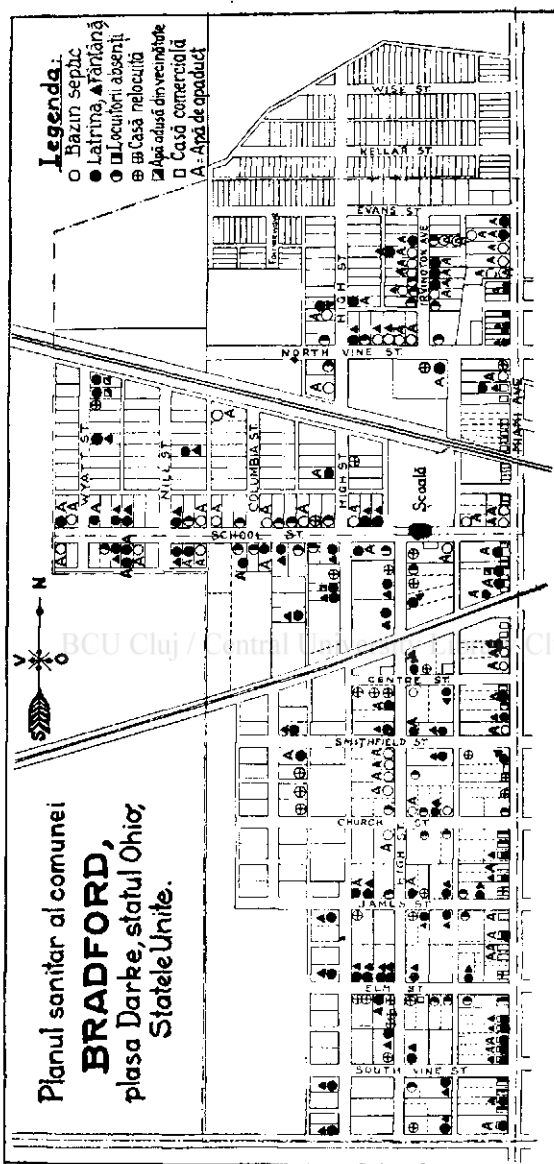
tele Unite), unde s'au făcut anchete în fiecare comună de către medicii, cari vin să facă antrenament sanitar din diferite părți ale lumii. Sistemul unităților sanitare model, practicat în Statele Unite, a adus contribuții prețioase la propășirea stării sanitare din lumea nouă. Problema comportă o serie de detalii foarte interesante, asupra cărora nu ne-am putea extinde fără a depăși cu mult cadrele subiectului, cu care ne ocupăm. Totuși nu putem să neglijăm cu totul această admirabilă organizațiune.

Administrația sanitară comportă în primul rând cunoștințe practice, iar spiritul practic al Americanului atinge culmi nebănuite. Și există unii oameni, la, cari această însușire — dublată de un spirit de organizare desăvârșit — sunt în stare să realizeze adevărate minuni din punct de vedere administrativ sanitar. De experiența astorfel de oameni beneficiază nu numai populația din circumscripția respectivă, ci organizarea sanitară în genere, de oarece în astfel de centre se organizează stațiunile de antrenament sanitar pe teren, unde își câștigă cunoștințe și experiență medici și funcționari sanitari din alte circumscripții existente sau pe cale de organizare. O astfel de unitate model este plasa Darke din Ohio. Conducătorul acestei unități, Dr. Barnes, face parte din statul major al Fundațiunii Rockefeller și pentru acest motiv Fundația își trimite bursierii să se antreneze la această unitate.

Bine înțeles, prima grijă a medicului șef, când a venit, a fost să-și cunoască circumscripția, condiție fără de care întreprinderea oricărei acțiuni nu poate da roadele necesare. Un edificiu de p'atră nu se poate înălța până nu sondezi terenul și mai ales în Statele Unite, unde clădirile ating înălțimi formidabile, consolidarea profundă a temeliei constituie partea cea mai importantă a unei lucrări de felul acesta. Prima datorie a oricărei medic de circumscripție e să-și cunoască terenul în care lucrează, dacă nu vrea să rămână un cârpaciou sanitar. Și nu numai anchetând și văzând personal poate cunoaște situația adevărată. Nu e vorba de o anchetă de proporțiile chestionarului laborios, comentat mai sus. Câteva întrebări, scurte dar esențiale, ne pot aduce servicii remarcabile. În circumscripția model, de care am vorbit, chestionarul — cu spațiile necesare pentru scrierea răspunsurilor — nu cuprinde mai mult decât fața mimeografiată a unei foi de formatul standardizat de 21 $\frac{1}{2}$ cm. pe 28 cm. Contrapagina albă e rezervată pentru date suplimentare, neprevăzută și necuprinse pe prima pagină.

Pentru un străin o astfel de anchetă prezintă o atracție deosebită dându-i puțința să vină în contact mai apropiat cu diferite părți de oameni și să le cunoască obiceiurile, lipsurile și aspirațiunile. Obiectul investigațiilor făcute de mine la format comuna Bradford din această plasă ajutat fiind de dl Roy C. Kester, inspectorul sanitar al unității*).

* „Inspectoratul sanitar“ (sanitary inspector) din Statele Unite este un organ auxiliar, pentru care nu avem echivalent la noi. L-am putea compara cu Agentul sanitar perfecționat și având cunoștințe temeinice de bacteriologie, geniu sanitar, igienă alimentară etc.

S'a vizitat fiecare casă, interogându-se locuitorii cu privire la vârsta și numărul membrilor din familie, la sistemul aprovizionării cu apă, la canalizare, la aprovizionarea și consumarea zilnică de lapte, la întrebuintarea gunoierului și dispoziția latrinelor și a fântânii etc. S'au luat informațiuni asupra boalelor contagioase anterioare și s'au înregistrat cazurile de moarte și nașterile din ulti-

mele 12 luni etc. Aproape în unanimitatea cazurilor locuitorii au răspuns cu multă bunăvoință la întrebările puse, după ce se explica fiecărui cap de familie, în parte, scopul binefăcător al acestei anchete. Numai grație acestei solitudini a populației s'au putut vizita într'un timp relativ scurt 223 de case, dintre cari 32 erau neocupate iar în 47 nici un membru din familie nu era acasă. Numărul locuitorilor celor 144 de case din cari s'au cules informațiuni fiind de 581, revin 4 persoane pentru o casă. Presupunând aceeaș medie pentru casele în cari locuitorii erau absenți, am evaluat populația existentă la 769. Făcând distribuția populației pe grupuri de vârstă și ținând seama de standardul populației după etate, am putut constata prevalența bătrânilor, fenomen a cărui explicație n'are decât interes local. Desigur că nici celelalte cifre citate mai sus nu prezintă interes general pentru noi, deaceia nu întru în alte detalii. Mă mărginesc să atrag numai atenția asupra importanței datelor de statistică vitală în orice anchetă sanitară. Nu voi insista nici asupra datelor de ordin epidemiologic, culesc în decursul anchetei, nici asupra informațiilor privitoare la alimentația cu apă, canalizare, gunoi etc. Importanța locală a acestor date este însă incontestabilă și medicul sanitar poate trage concluzii prețioase, deși în condițiile dela noi nu întotdeauna se poate găsi și remediul salvator. Este însă un alt deziderat, care se poate realiza oricând și oriunde, fără nici o greutate sau cu oarecari dificultăți, în fața cărora nu trebuie să ne oprim: un plan amănunțit al fiecărei comune din circumscripție așa cum într'un birou de stat major găsim harta operațiunilor militare. E de dorit ca însuși medicul să deseneze aceste planuri, pentruca să se familiarizeze cu situația. Câteva instrumente geometrice, o duzină de simboluri și o sticlură de tuș sunt elementele cu cari în câteva zile, oricât am fi de certai cu simetria și cu formele geometrice, putem ilustra situația aprovizionării cu apă și a felului cum sunt construite dependențele casei etc. În planul alăturat am remarcat cu un oval plin, negru, latrinele exterioare primitive, cu un oval cu S la mijloc sistemul perfecționat numit septic tank; un oval umbrat în jumătatea inferioară indică fântânile și așa mai departe. În chipul acesta putem marca prin simboluri și cifre numărul membrilor din familie, numărul camerilor, construcția casei, condițiile igienice și altele, după caz și după nevoie.

Multilateralitatea anchetelor sanitare este nelimitată iar cel mai mare avantaj al lor este de ordin educativ. Cei mai mulți cetățeni trăiesc în necunoașterea completă a condițiilor sanitare din comunitatea lor. Ignoranța ține tovărășie bună morbidității și mortalității ridicate. Anchetele sanitare dau puțință să se răspândească în cercuri cât mai largi cunoștințele igienice. În plasa Darke rezultatul se mimeografiază împreună cu o serie de sfaturi inspirate de constatările făcute și apoi se distribuie fiecărei familii câte un exemplar din broșura mimeografiată. Cred că nu există o lectură mai plină de interes decât citirea constatărilor făcute în mediul în care trăiesc cititorii. Sfaturile cari se strecoară cu ocazia aceasta,

depășind cadrul generalităților, pătrund în intimitatea actualității nevoilor cotidiene și eficacitatea lor este mai presus de orice îndoială.

Ne vom feri de orice notă personală din aceste considerațiuni generale, pentru a nu leza amorul propriu trezind resentimente în sânul populației, urbane sau rurale. Populația rurală, lipsită de binefacerile civilizației moderne ale mediului urban, are nevoie de mai multă sollicitudine decât orășenii, cari la fiecare colț de stradă găsesc un cabinet medical de unde pot cere un sfat și unde își pot alina o durere. Să nu uităm că populația rurală este depozitarul energiilor permanente și dătătoare de viață curată, sănătoasă și plină de vigoare. Țăranul este garanția viitorimii naționale și a perpetuității neamului; el duce în același timp povara zilnică a vieții trudnice și anevoioase, scormonind glia roditoare pentru a scoate din sânul ei pâinea de toate zilele pentru ai săi și pentru alții. Țăranul poartă nepătat patrimoniul latinității noastre ereditare; lui îi datorăm generațiile sănătoase ale intelectualității de mâine cari vor veni să îmbrospăteze rândurile oboseite ale orășenilor surmenați în lupta încordată a mediului urban. De aceea pe acest țăran datorii suntem să-l îmbrățșem cu toată dragostea părințești noastre atenții și să-i ușurăm puțința de a se împărtăși de binefacerile civilizației moderne prin îmbunătățiri de ordin sanitar, căci altfel rezultatele anchetelor de cari ne ocupăm nu vor face altceva decât să contribuie la augmentarea scriptelor și a maculaturii din diferitele arhive printr'o risipă inutilă de energie.

Detroit, Mich. Statele Unite.

Dr. Aurel Voina.

***Situția femeii în societatea modernă și feminismul.**

În numărul din Martie a. c., al Buletinului Eugenic și Biopolitic, am publicat un articol cu titlul „Feminismul și Familia“, în care am încercat să arat, că sustragerea femeilor dela rolul lor natural, feminin, afectează în mod serios structura biologică a familiei. Am arătat rezultatele la cari va duce feminismul, sub raport individual, familiar, social și național, formulând opinia destul de curentă de altfel, că Statul și societatea au datoria vitală, să studieze problemele cari provoacă degenerarea rasei, cum este cazul când femeile ies din familie și întră în profesiuni.

Sub feminism am înțeles mișcarea, care fără a considera deosebiri firești între bărbați și femeie tinde la egalarea celor două sexe din punct de vedere moral, politic și economic. Concluzia la care am ajuns era, că acest feminism nu ajută, ci agra-

vează situația femeii și îndeosebi a familiei, deviând femeile dela rostul lor firesc.

Doamna Sadoveanu în Nr. 5 al Buletinului eugenic și biopolitic se declară în perfect acord cu mine în ce privește aprecierea bazei biologice a familiei. D-sa recunoaște, că intrarea femeilor în profesii este un rău, că noțiunea de femeie este indestructibil legată de cea de familie, că idealul este, ca femeia „să stea acasă, să administreze averea și să crească copii”. Doamna Sadoveanu consideră feminismul ca o reacțiune a femeilor împotriva condițiilor vitrege ale unei organizații sociale, care le-a silit să-și părăsească ce aveau mai scump spre a intra în grozava vâltoare a luptei pentru trai, ca un produs deci și nu ca o cauză a mizeriei sociale a femeilor.

N'am avut intenția să neg, și cred, că nime nu va putea nega, că mizeria economică a silit femeia, să intre în lupta pentru existență. Dar dacă este atât de evident, că intrarea femeilor în profesii are ca o consecință imediată și gravă declinul focarului familiar, atunci singura mișcare rațională de apărare ar fi fost, nu de a deschide și mai larg porțile eșirei mamelor din familii, ci din contra, de a lupta pentru o organizare socială, care să asigure existența familiei, lăsând femeia la locul ei firesc. Așa o cere interesul femeii, a familiei și a națiunii. Iată pentru ce a trebuit să afirm, că acel feminism radical este din punctul de vedere al familiei, al societății și îndeosebi al națiunii o mișcare destructivă.

Dacă am admite, că mișcarea feministă este o reacțiune normală și un fapt inevitabil față de situația în care se află astăzi femeia în societate, trebuie totuși să ne întrebăm, dacă formele de luptă și revendicările ce și le-a fixat cadrează în mod sincer cu preocuparea de a afla un corectiv la un rău social pe care vrea să-l elimine.

Feminismul luptă pentru egalizarea în drepturi a femeilor cu bărbații. Or această egalizare mie mi se pare irealizabilă. Diferințele stabilite de natură sunt de așa fel, că nu pot fi cu nici un preț nivelate. *Ele nu sunt artificiale ci naturale.* Și nu se află azi nici un om de știință serios, care să afirme posibilitatea unei nivelări a calităților specifice sexelor. Capitolul acesta este închis definitiv de toți genești și eugeniști.

Înțeleg un postulat feminist astfel formulat: cerem pentru femei posibilitate de valorificare egală cu aceea ce li se asigură și bărbaților. Dar nu se poate concepe egalarea femeilor cu bărbații, pentru că asta ar însemna, ca femeile să fie puse în aceleași condiții sociale și legale cu bărbații, pentru a-i concura pe aceștia în toate profesiunile.

Față de acest postulat anti-biologic formula primă revendică pentru femei posibilitatea de a se valida în condiții de perfectă libertate *în conformitate cu aptitudinile lor specifice.* Trebuie să recunoaștem, că există anume terene, pe cari femeile se pot valorifica foarte bine. Mai bine chiar decât bărbații! Se poate admite

ca în aceste specialități femeile să aibă *un rol egal cu bărbații!* În unele profesii se poate admite supremație iar în altele chiar *exclusivitatea!* Și formula primă admite această situație. Dar evită postulatul egalizării antibiologice!

În mod practic d. e. asistența socială, nursingul (atât cel de spital cât și cel de sănătatea publică) instrucția publică la vârsta mai mică, unele specialități de medicină etc. sunt terene, unde concurența bărbaților nu poate fi menținută decât prin mijloace artificiale. În grădiniile de copii și în școlile primare (și după noua lege a învățământului secundar și în școlile secundare) unde instrucția cade pe planul al doilea față de obiectivul principal, care trebuie să fie educația, femeia trebuie să aibă posibilități largi de validitate. Nu numai în clase pentru fete, ci și în cele de băieți! Aceste profesii corespund constituției fizice, intelectuale și emoționale a femeilor. În rândul industriilor asemenea sunt unele care pot asigura femeilor o ocupație plăcută și potrivită constituției lor. Exclud însă și din aceste ocupațiuni mamele. Este suficient pentru capacitatea unei ființe feminine o singură preocupare: căminul ei.

Fiecare mamă știe ce înseamnă educația și îngrijirea copiilor. Dacă bărbatul nu câștigă suficient, trebuie căutat mijlocul ca să câștige! Scoaterea mamei în luptă nu este o soluție acceptabilă căci chiar dacă momentan salvează situația, totuș se răzbună aproape totdeauna pe copii.

După modesta mea părere *soluția* crizei feministe nu va veni dela femei. Femeile s'au rețrănit într'o concepție care nu sesizează fondul crizei ci numai manifestările ei. Întreg complexul acesta de probleme trebuie încadrat într'un vast program de reformă de ordin economic și social, menit să rezolve în întregime dezechilibrul actual, care a intensificat mișcarea feministă.

Principiul nou introdus în industrie — concretizat în linii mari prin sistemul lui Ford — care se reazămă în partea lui tehnică pe taylorism iar în partea lui socială tinde la eliminarea posibilităților de exploatare neumană a muncii, așteaptă să fie perfecționat și generalizat la toate ramurile de producție. Evident, că sunt încă multe dificultăți în calea generalizării acestui sistem, și va trece mult timp până ce se vor resimți rezultatele lui, dar acolo, unde s'a experimentat, a dat rezultate încurajătoare. Munca se face în condițiuni de sănătate și confort civilizat, salariul este suficient, pentru ca muncitorul să-și întrețină *întreaga* familie, să-și plătească asigurarea familiei și să facă și ceva economie.

Experiențele de până aci ne arată un fenomen ciudat: Pe măsură ce drepturile femeilor se largesc și femeile încep să beneficieze pe alocurea de supremație reală în loc de egalitatea revendicată, mișcarea feministă în loc de a se potoli, ia un aspect mai agresiv.

Am avut această impresie în cursul studiilor mele în Statele Unite, unde revendicările feministe dela noi sunt realizate pe

deplin. Această m'a făcut să'mi pun și cu întrebarea curentă în cercurile cari studiază cauzele desorganizării familiei, dacă feminismul în mod sincer urmărește protecția femeii neîndreptățite? Este un fapt cert, că *pe măsura ce programul feminist se realizează, familia, temelia națiunii se volatilizează*. Toate cercurile competente sunt conștiente de gravitatea acestui pericol.

Obiecțiunile antifeministe ar fi fără nici un răsunset dacă nu s-ar putea da un răspuns convingător la câteva întrebări, asupra cărora planează o incertitudine dăunătoare.

Mă gândesc în deosebi la următoarele obiecțiuni: presupunând, că prin o nouă organizare socială ar dispărea cauzele materiale ale feminismului, invocate de feministe, și toate femeile ar avea putința să-și afe o existență normală în cadrele vieții familiare. Această stare ar elimina tendința de emancipare a femeilor?

Admițând că o parte din femei vor fi obligate în toate timpurile să între în profesii, se vor mulțumi feministele să deschidă pentru femei numai acele cariere, cari sunt compatibile cu structura fizică și sufletească a femeilor?

V. Manuila.